

Barnkonsekvensanalys för Detaljplan Idenors-Åkre mfl

Varför behövs en barnkonsekvensanalys?

Barnkonsekvensanalyser ska göras för att utveckla barnperspektivet i samhällsbyggnadsprocessen och därmed förbättra beslutsunderlaget i olika planeringsskede. Sedan 2020-01-01 är Barnkonventionen en del av svensk lagstiftning genom Barnrättslagen (2018:1197).

Det innebär att:

- » Alla barn har rätt till alla rättigheter och inget barn får diskrimineras på någon grund.
- » Barnets bästa ska beaktas vid alla beslut som rör barn.
- » Alla barn har rätt till liv, överlevnad och utveckling
- » Alla barn har rätt att uttrycka sin mening och få den respekterad.

Vilken fråga?

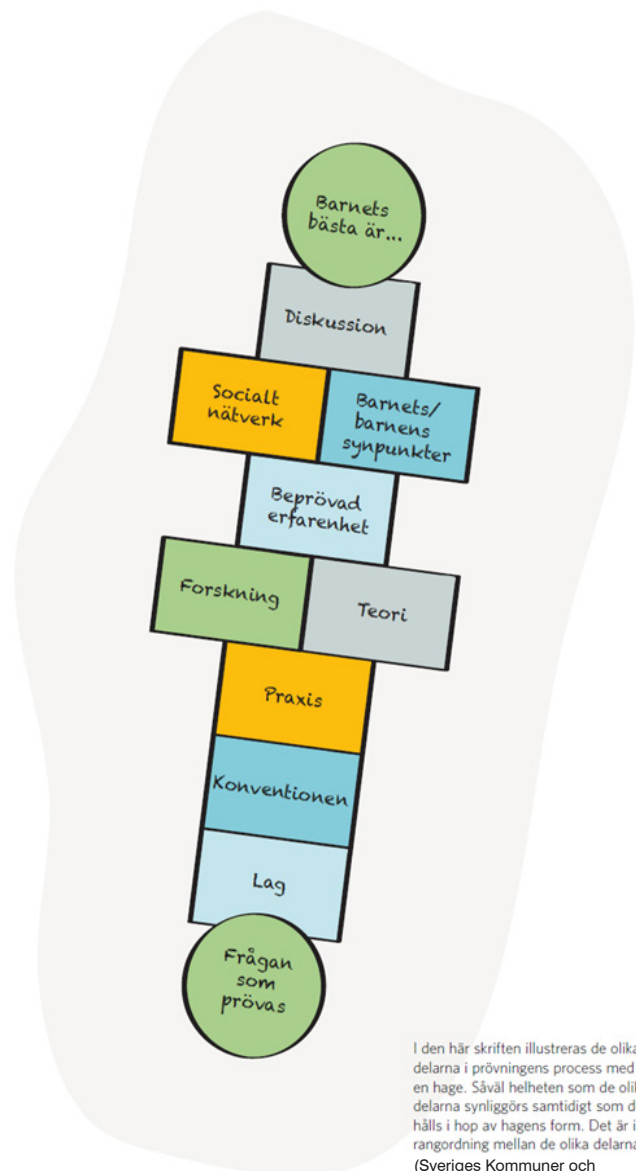
Den här frågan vill vi utreda:

Hur kommer genomförandet av en detaljplan för nya bostäder på fastigheterna Idenors-Åkre 1:17 och Idenors-Ulvsta 1:18 att påverka barns livsmiljö i Idenor?

Prövning av barnets bästa

Ett underlag för beslut som rör barn

En prövning av barnets bästa är tänkt att vara ett underlag för beslut som fattas i frågor som direkt eller indirekt rör barn. Prövningen sker i två steg. Först genomförs en utredning som visar vad som är barnets bästa i en viss fråga. Det andra steget är beslutet, prioriteringen, där barnets rättigheter och intressen ska väga tungt. Om barnets intressen inte kan gå först ska kompensande åtgärder övervägas på kort och på lång sikt. Den här processen ska vara transparent och dokumenteras. Det är artikel 3.1 i barnkonventionen om barnets rättigheter som föreskriver att en prövning av barnets bästa ska göras.

Frågor att ställa sig initialt:

- 1. Vem har beställt att prövningen ska göras?**
Plan- och bygglovskontoret
- 2. Vilka ska ingå i gruppen som gör prövningen?**
Planhandläggare, förskolepersonal, strategi för social hållbarhet.
- 3. Vem eller vilka ska ha resultatet?**
Byggnadsnämnden i Hudiksvall.
- 4. På vilket sätt ska återkoppling av resultatet ske?**
Som en del av samrådshandlingarn i detaljplaneprocessen.
- 5. Vilka barn gäller prövningen?**
Främst yngre barn som vistas på de två förskolorna som finns på var sin sida om planområdet, samt de barn (alla åldrar) som i framtiden kommer flytta till planområdet.

Vilken lagstiftning eller andra styrande dokument gäller för frågan som ska prövas?

Den här lagstiftningen eller styrande dokumenten rör frågan:

Plan och bygglagen: ”1 § I denna lag finns bestämmelser om planläggning av mark och vatten och om byggande. Bestämmelserna syftar till att, med hänsyn till den enskilda människans frihet, främja en samhällsutveckling med jämlika och goda sociala levnadsförhållanden och en god och långsiktigt hållbar livsmiljö för människorna i dagens samhälle och för kommande generationer.” *Lagen är tydlig med att alla människors livsmiljö ska vara god. Oavsett ålder. Hela detaljplaneprocessen styrs av denna lag.*

Socialtjänstlagen: ”5 Kap 1§ Barn ska växa upp under trygga och goda förhållanden, i nära samarbete med hemmen främja allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga.”

”...Uppmärksamma och verka för att barn och unga inte vistas i miljöer som är skadliga för dem.” *Möjlighet att röra sig utomhus är en viktig parameter inom denna lagtext. Även möjligheten att växa upp i ett samhälle som inbjuder till umgäng mellan grannar. En säker miljö är också ett krav.*

Barnrättslagen:

De delar som kan vara relevanta i detaljplaneområdet.

- » Rätt till vila och fritid
- » Skydd mot narkotika
- » Rätt att komma till tals
- » Rätt till liv, överlevnad och utveckling
- » Rätt till social trygghet
- » Barn med Funktionsnedsättning
- » Icke diskriminering

Hela denna barnkonsekvensbeskrivning syftar till att säkra barnens rätt.

Praxis

Denna praxis har vi hittat:

- » Barnkonsekvensanalys checklista
- » Gotlands kommuns barnkonsekvensanalyser
- » Göteborgs stads arbete med Barnkonsekvensanalyser
- » SKL's ”Barnens bästa”
- » FN:s kommitté för barnets rättigheter
- » Barnombudsmannens rekommendationer

Forskning och teori

Barn och trafik

Barns olyckor tenderar att koncentreras runt speciella platser som korsningar, kring parkerade bilar och backar. Barnen misslyckas att inse den fara som är inbegripen i sådana miljöer. Barn upp till nio års ålder utsätts för risker eftersom de inte har förmåga att bedöma om en plats som farlig eller ej även om de kan de regler som gäller

enligt Ampofo-Boateng & Thomson, 1989, 1991 (Björklid, u.å.). Äldre barn (9-11 år) visar större medvetenhet om vad som kan betecknas som en säker eller farlig väg och är mer benägna att reducera risken genom att t.ex. gå längre bort till ett säkrare ställe enligt Ampofo-Boateng et al. 1993 (Björklid, u.å.). *Teori: Barn har svårt att uppfatta och tolka trafiksituationer. En tydlighet blir därmed viktig.*

Barn och stadsmiljöer

Sol och skugga, platser med lä, mötesplatser, behagliga gator och stadens små oaser är grunden för en bra stadsmiljö. Nackdelarna med en stad planerad för bilar och inte människor har börjat gå upp för många. Istället ska planering syfta till mångfald och variation. Det inte är själva husen utan ytorna och aktiviteterna mellan dem, möjligheterna till spontana möten, som är det viktiga för hur människor trivs i en stadsmiljö (Gehl, 1971). *Teori: Barn mår bra av att många människor väljer att vistas till fot på en plats som de behöver passera. Platser som inbjuder till att gå eller cykla istället för att åka bil är positiva för barn, som då även kan förflytta sig på samma villkor som vuxna.*

Barns möjlighet att påverka

Barn och ungdomar måste bli mer delaktiga inom såväl forskning som beslutsfattande processer vad gäller deras grannskap. Det är slutsatser som kommit fram i åtskilliga studier om planering av barns utemiljö enligt jfr Björklid, 1982, Hart, 1987, 1992, in progress; Moore, 1986; Svensson, 1991 (Björklid, u.å.) *Teori: En barnkonsekvensanalys där barn fått komma till tals i samband med fysisk planering, ger tryggare miljöer för barn.*

Beprovad erfarenhet

Den beprovade erfarenheten har kommit fram till följande:

Arbetsmetoder för barnkonsekvensanalyser har i Sverige funnits sedan 2001. Några kommuner, som Göteborg och Gotland, har jobbat extra mycket med frågan och tagit fram egna modeller för att göra konsekvensanalyser kring hur olika förslag påverkar barn.

Fokus i Göteborg ligger på att pröva förslag utifrån fem huvudbegrepp av betydelse för barn i den fysiska miljön: **sammanhållen stad**, **samspel**, **lek och lärande**, **identitet**, **vardagsliv** samt **hälsa och säkerhet**.

På Gotland har kommunen valt att fokusera på Barnkonventionens fyra särskilt viktiga grundpelare: Barnets rätt till likvärdiga villkor, Barnets bästa i främsta rummet, Barnets rätt till liv och utveckling, Barnets rätt att uttrycka sina åsikter.

Socialt nätverk och barnets synpunkter

Förskolepersonalen vid Ur- och Skur förskolan framförde följande:

Förskoleverksamheten tycker det vore fint med fler barnfamiljer så underlaget till förskolorna inte minskar. Men skogen får inte bli full med folk, säger en fröken oroligt. Där är förskolan med barnen varje dag och det är en stor tillgång.

På åkern där bostäder planeras (Idenors-Åkre 1:17) körs skidspår upp som förskolan använder vintertid. Var ska skidåkning nu kunna ske?

Förskolepersonalen vid Skogsgläntans förskola framförde följande:

Föräldrar tycker bilarna kör för fort på Överbergvägen.

Vid Vindpustens förskola i Idenors västra del finns en äng där skidspår körs upp och skridskobana ordnas samt fotbollsplan. Det är en populär samlingsplats för barnfamiljer på fritiden.

Fröknarna berättar att det är mörkt en bit närmast förskolan. Flera föräldrar cyklar med barnen till förskolan året om och önskar bättre GC längs Överbergvägen.

Barnets synpunkter

I det inledande skedet med detaljplanearbetet har dialog förts med förskolebarn och -personal i Idenor. Här följer en sammanfattning av de synpunkter barnen framförde.

Under december månad 2019 genomfördes dialogmöten med en barngrupp om tre barn i åldern: 3-4 år vid förskolan Ur och Skur (totalt ca 36 barn) i Idenor, samt deras fröknar.

Frågor:

Var tycker ni mest om att vara?: Vid Knytte finns fina hållar att sitta på och nyckelpigestenen (gammal gränssten) som man inte får klättra på! Knoppe är nära förskolan för de minsta där mossig skog finns under stora träd. Utsikten är ett annat vanligt utflyktsmål i skogen. Annars tycker barnen att det är bra att vara hemma. Någon vill ta med sig många tält ut i skogen, för att få skydd.

Varför är de platserna bra?: Det finns alla sorters skogstyper i Idenor, och kuperad terräng. Svamp, bär, mossa finns det gott om.

Finns de någon plats / Situation där ni känner er rädda? : Vägarna undviker förskolan att gå på. Det saknas GC mellan Ur och Skur och Skogsgläntan. Bilarna kör fort tycker barnen. Överbergsvägen är smal när bilar ska mötas.

Tycker ni att fler människor ska bo i Idenor? Hur skulle det påverka er? : Nej, säger ett barn bestämt. Bra säger de andra, om det blir nya kompisar. Det är bra att bo i Idenor.

Är det något annat ni vill berätta för oss som planerar för framtidens hus, vägar och parker? : Inget särskilt.
Koncentrationen var svår att hålla för barnen som var unga.

Under december månad 2019 genomfördes dialogmöte med en barngrupp om fyra barn i åldern 5 år vid förskolan Skogsgläntan (totalt ca 100 barn) i Idenor, samt deras fröknar.

Frågor:

Var tycker ni mest om att vara?:
I skogen ovanför förskolan finns en plats som kallas Utsikten, den gillar alla barnen att besöka. Hela skogen är uppskattad som utflykts-

mål, även på fritiden. Bra stigar, stor skog, mycket att upptäcka, saker att finna. Särskilt skräp tar barnen upp att de hittat, eftersom de är aktiva skräpplockare.

Även den egna förskolegården är bra, särskilt klippan på skogskullen där mycket lek äger rum. Här leker barnen oftast, vintertid finns pulkabacken och möjlighet att pröva på skidor på gården. Skogspartiet på gården är fint.

Varför är de platserna bra?:

Utsikten är bra för där finns bra utsikt! Och fina saker har hittats där (tex pinnar, blad och barr). Vindskydd finns där man kan fika. Förskolegården är bra för det är nära och det finns mycket att göra.

Hur tar ni er till förskolan?:

De tre barn som bor i Idenor åkte idag bil men hade tidigare ibland cyklat. Gång- och cykelvägarna i Idenor fungerar bra tyckte de.

Finns de någon plats / Situation där ni känner er rädda? :

Det är svårt att ta sig till området för skidspår, där nya bostäder nu planeras, och till Ur och Skurförskolan eftersom Överbergsvägen är för smal om det kommer bilar.

Tycker ni att fler människor ska bo i Idenor? Hur skulle det påverka er? :

Ja, fler kan bo i Idenor säger barnen. "Det finns plats!" De tre barn som bor i Idenor tycker det är en bra plats att bo på. Det finns förskolor och skola. Det går bra att hälsa på kompisar.

Vad ska vi bygga för hus och hur ska de se ut? :

Våningshus ("då kan många bo där" "det är bra med många grannar") byggt i tegel ("det är roligt att bygga, man lägger ihop så här" visar ett barn), med gemensamt barnrum där man kan träffa sina grannar tyckte barnen var bra. Idén om tegel kommer troligen från berättelsen om de tre små grisarna och den stora stygga vargen som barnen nyligen fått höra, berättar fröknarna. Tegelhuset var ju det stabilaste av grisarna hus. Husen får gärna vara speciella. Färgerna grå och blå med blixtar nämndes som fasadfärg.

Är det något annat ni vill berätta för oss

som planerar för framtidens hus, vägar och parker? :
 Gång- och cykelvägarna i Idenor fungerar bra. Det är trevligt att åka buss, för då kan man åka tillsammans.

Bilden visar förskolans besöksmål i skogen och inom planområdet (markerat Skidplats). Illustrationen är gjord av förskolans personal december 2019.

Fem grundläggande begrepp

Följande begrepp har hämtats från göteborgsmodellen för barnkonsekvensanalys. Begreppen har tagits fram utifrån behovet av konkreta verktyg för handläggare och tjänstemän som ansvarar för att barnperspektivet och barns perspektiv finns med i hela förändrings- och förvaltningsprocessen. I Hudiksvall har vi valt att behandla dessa begrepp tillsammans med barnkonventionens artiklar under rubriken Konsekvenser.

Sammanhållen stad - Barn och ungas mobilitet mellan stadens delar bygger mycket på kollektivtrafik och bilfriastråk där de kan förflytta sig själva. Även känslan av trygghet på väg till och från t.ex. kollektivtrafik är viktig. Hur kan barriärer undvikas och samband sträckas?

Samspel, lek och lärande - Barn behöver platser där de möter andra och samspekar. Många åldrar tillsammans på en och samma plats främjar lärande och samspel. Även att bli sedd och hörd i processen mot utformning av en fysisk plats är en del i samspel och lärande.

Identitet - Den tillhörighet man känner till ett område hänger samman med områdets karaktär och hur individen förstår sin omgivning, med känsla av förankring, trygghet, kontinuitet och med möjligheter att få vara medskapande. Det hänger också samman med att bebyggelsemiljön är väl omhändertagen, att det går att läsa bebyggelsens historia och förstå sammanhang.

Vardagsliv - Barn och unga behöver ha möjlighet att förflytta sig till sina mötesplatser på egen hand för att utveckla sin självständighet. Då krävs god kollektivtrafik och en sammanhållen struktur av trafiksäkra miljöer. Att vistas ofta på en plats ger barnen en känsla av platskännedom och något forskningen kallar rumslig kompetens. Tillgång till platser för lek är viktigt.

Hälsa och säkerhet - Barn ska inte utsättas för buller och luftföroreningar. Med det sagt ska vi minnas att barn leker överallt där det finns möjlighet att leka. Vid tolvårsåldern sägs barn vara trafikmogna. Först då har barnen förmåga att uppfatta vad som händer runt omkring dem, på ett sätt som gör att de kan bedöma risker. Barn har svårt att sätta sig in i hur andra tänker och kan därför inte bedöma om en förare tänker stanna eller kanske svänga. En stimulerande utemiljö främjar barns utveckling

Konsekvenser

För detaljplanen Idenors-Åkre 1:17 mfl ser vi följande konsekvenser

Utifrån artikel 2 i Barnkonventionen krävs det ett biloberonde för att barn ska ha samma möjligheter som vuxna. Det innebär att tillgång till kollektivtrafik bör vara god mellan bostad och aktivitetstäta platser (som centrum) samt att det ska gå att förflytta sig med cykel på ett tryggt sätt. En sammanhållen stad ska även vara utan barriärer och stärka samband

Sammanhållen stad

Planens konsekvenser: Bostäder i det läge som detaljplanen föreslår skulle binda samman villabebyggelsen i Idenor med förskolan Skogsglantan. Gång- och cykelförbindelsen skulle även möjliggöra för barnen på förskolan att lättare förflytta sig in mot centralare delar. De barn som bosätter sig inom planområdet får god tillgång till bussar och gång- och cykelväg. Detta är positiva konsekvenser av planen.

Enligt Barnkonventionen i artikel 6 kan ett rikt fritidsutbud berika många barns liv och utveckling. Även friheten i att själva ha möjlighet att förflytta sig på ett säkert sätt till sina aktiviteter är en del av barns rätt till utveckling. Platser för samvaro och lek är viktiga. Barn ska bli hörda i detaljplaneprocessen, vilket knyter an till artikel 12.

Samspel, lek och lärande

Planens konsekvenser: Detaljplanen skapar förutsättning för ett bostadsbestånd med gemensamma ytor för lek vilket är positivt för barnen som ska bosätta sig här. Även tillgången till den intilliggande skogen är positiv. Att barn varit med i en tidig dialogprocess är också bra. Negativt är att platsen inte kommer kunna användas för skidspår på samma sätt som tidigare. Om bostadsrättsföreningen som ska bildas på platsen vill, går det att köra upp en liten slinga på grönytan i nordväst.

Att känna sin historia är en del av barnets historia, vilket ska främjas enligt Barnkonventionen artikel 6. Platens karaktär och den tillhörighet någon känner till platsen hänger samman med utformning och möjlighet till medskapande. I tidig dialog med barn framkom att husen gärna får ha färgglada fasader med mönster, vilket stärker identiteten.

Identitet

Planens konsekvenser: I och med att tidigare åkermark exploateras försvinner en del av platsens historia. Det kan vara en negativ konsekvens för barnen som redan bor i området. Samtidigt förblir skogen orörd och kan ge ännu fler, nyinflyttade barn, en bra plats att växa upp på. Varje byggnad inom planen tillåts ha en egen karaktär men samtidigt med en anknytning till Idenors arkitektur, vilket är bra för känslan av identitet.

Enligt barnkonventionen artikel 6 har barn rätt till ett rikt fritidsutbud. Tillgång till platser för service, rekreation och lek är viktigt.

Vardagsliv

Planens konsekvenser: Gemensamma lektyr inom planområdet är positivt för vardagslivet, liksom närheten till skolan. Service och kulturutbud finns inte inom Idenor utan kräver resor in till staden, vilket är negativt för barnen i området. Fler barn i Idenor förstärker skola och förskola på orten vilket är bra även för de barn som redan bor där.

Barns bästa ska alltid sättas i främsta rummet, enligt Barnkonventionen artikel 3. En säker trafikmiljö ska främjas. Barn ska inte utsättas för föroreningar, buller eller andra hälsoskadliga saker.

Hälsa och säkerhet

Planens konsekvenser: Tack vare en separat gång- och cykelväg kommer trafiksituationen bli tryggare på platsen vilket är en positiv konsekvens. Fler boende i området ger upphov till fler bilar vilket är en negativ konsekvens. Luften och marken är fri från föroreningar på platsen vilket ger god boendemiljö. En samordnad hantering av avfall ger mindre risk för trafikolyckor med sopbilar inom området.

Slutsats - Barnets bästa och beslut om åtgärd

Barnets bästa bedöms vara:

Att detaljplanens intensjoner genomförs så att Idenor kan få fler bostäder, då platsen ger goda levnadsvillkor för barn.

Planen ger också möjlighet till ökat elevunderlag till skolor och förskolor vilket är bra för de barn som redan finns på orten och vill ha skolan kvar.

Även om de föreslagna husen är av småhuskaraktär och inte flerfamiljs-hus som några av barnen föreslog bör bebyggelsen kunna tillföra något till orten.

Den som beslutar i frågan bedömer att barnet bästa ska beaktas på följande sätt:

Gång- och cykelväg längs Överbergvägen ska finnas med i detaljplanen.

Lektytor som ansluter till skogen ska säkerställas utan avskärmade vägar

Skogen ska inte exploateras.

Miljöhus ska anordnas gemensamt så att sopbilen inte behöver trafikera området mer än nödvändigt. Plats för sopbilen ska finnas så den inte behöver backa och därmed utsätta barn för fara.

Antalet utfarter mot Överbergvägen ska begränsas så få bilar korsar gång- och cykelväg.

Referenser

Göteborgs stad. (2016). *Barnkonsekvensanalys 1.2*. Hämtad 2020-02-07 från <https://goteborg.se/wps/wcm/connect/c85a1083-92b6-420d-9c79-523d1648264f/BKA20171.2MINDRE.pdf?MOD=AJPERES>

Sveriges Kommuner och Landsting. (2018). *Prövning av barnets bästa*. Hämtad 2020-02-07 från <https://webbutik.skl.se/sv/artiklar/provning-av-barnets-basta.html>

Sveriges Riksdag. (2020). Dokument & lagar. Hämtad 2020-02-10 från <https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/>

Björklid, P. (u.å.) Forskningssammanställning. Stockholms Universitet. Hämtad 2020-02-10 från <https://www.trafikverket.se/resa-och-trafik/Trafiksakerhet/barn-och-unga-i-trafiken/barn-och-nar-samhalle/Fakta-om-barn-och-trafik/Forskning-om-barn-och-trafik/>

Barnen och vägplaneringen En kunskapsöversikt Trafikverket, publikation 2005:27